MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET

„MARHAHÚSEVŐK". A YEOMAN WARDEREK TÖRTÉNETE 1485-TŐL NAPJAINKIG

(Első rész)

Bottyán Tímea Diána

Összefoglaló:

A Yeomen Warder fogalma nem túl ismert világszerte. A fontos szerepet betöltő, de az ismeretlenségbe burkolódzó Yeoman Warder csoport nagyságrendileg egy körülbelül 40 fős katonai fegyveres erőt, a Királynő Személyi Testőrségéhez tartozó különleges egységet takar. A londoni Tower és az itt szolgálatot teljesítő Yeoman Warderek a brit történelem és a nemzeti identitás időtlen szimbólumai. A Yeoman Warderek története és tevékenysége szorosan összefügg a Tower történetével. Ennek felderítése és a Yeoman Warderek tevékenységének megismerése érdekében a tanulmány végig vezet e speciális csoport történetén és bemutatja tevékenységüket. A Towert I. Erzsébet királynő idejétől kezdve látogatják. A 19. század végére az érdeklődők száma elérte az 500 000 főt évente, mára pedig ez a szám 4-4,5 millióra tehető. A megnövekedett látogatószám, illetve a Yeoman Wardereket bemutató tárlatvezetés hozzájárulhat a Yeoman Warderek ismertségének növeléséhez.

Kulcsszavak: Yeoman Warder, Beefeater, Tower of London, Tower őrei

Abstract:

The concept of the Yeomen Warder is not very well known worldwide. The Yeoman Warder Corps, which plays an important yet almost unknown role, is about a special unit of about 40 retired members of the Armed Forces belonging to the Queen's Personal Guard. The Tower of London and the Yeoman Warders who serve there are timeless symbols of British history and national identity. The history and activities of the Yeoman Warders are closely related to the history of the Tower. To explore this and become acquainted with the activities of the Yeoman Warders, the study discovers the history of this special group and presents their role. The Tower has been visited since Queen Elizabeth I's time. By the

end of the 19th century, the number of visitors reached 500,000 a year, and today it is around 4-4.5 million. The increased number of visitor and a guided tour about the Yeoman Warders have contributed to increasing the visibility of the Yeoman Warders.

Keywords: Yeoman Warder, Beefeater, Tower of London

A *Yeoman Warder* kifejezés nem túl ismert, még az Egyesült Királyságban sem, ahonnan az elnevezés ered, ott is előfordul, hogy összekeverik a *Yeomen of the Guard*dal. A fontos szerepet betöltő, de alig ismert *Yeoman Warder* csoport egy körülbelül 40 fős, a Királynő Személyi Testőrségéhez tartozó, különleges egység. Sajnos még mindig nagyon sok turista csak a beöltözött, Instagram-fotók miatt egyhelyben álldogáló, jópofa történeteket mesélő információs pontot látja bennük, pedig komoly címekkel, kitüntetésekkel, több száz éves múltra visszatekintő, aktív katonákról van szó. Célom, hogy minél többeket megismertessek a történetükkel, érdeklődést keltve irántuk.

Hat éve dolgozom a világhírű londoni Towerben. A lenyűgöző épületek falai között számos egykor itt élő vagy fogva tartott személy történetét ismerhettem meg, sorsformáló eseményekkel együtt. Munkám során figyeltem fel a *Yeoman Warder* csoportra. Ismeretlenségük felkeltette érdeklődésemet, és kutatásokba kezdtem történetükkel kapcsolatban. Munkám során betekinthettem a színfalak mögé, végigolvashattam több mint 400 éves feljegyzéseket, és órákat tölthettem el a *Tower of London* saját *Yeoman Warder* irattárában, mely csak egy „Marhahúsevő" jóváhagyásával látogatható, és a nyilvánosság elől teljes mértékben elzárt. Kutatásomat megkönnyítette, hogy munkám során az összes, jelenleg szolgáló *Yeoman Warder*t megismerhettem, és kapcsolatba kerülhettem velük. Hátráltató tényezőt jelentett azonban az a tény, hogy a témában rendelkezésre álló irodalom meglehetősen szűkös. Magyar nyelven jelenleg még nincs elérhető forrásmű, és angol nyelven is csupán három könyvre támaszkodhattam. Kifejezetten a *Yeoman Warder*ek szerepével, történelmével foglalkozó, összefoglaló jellegű mű – G. Abbott mindössze 96 oldalas *Beefeaters of the Tower of London*-ját leszámítva – még nem született.

Mit is jelent a „Yeoman Warder"?

A *Yeoman Warder* kifejezésnek nincs magyar megfelelője, ezért először ennek értelmezési tartományát kell megvizsgálnunk. A *yeoman* szónak két jelentése van, 'kisgazda', illetve 'királyi/nemesi háztartásban szolgá-

ló'.[1,2] A szó eredete nem tisztázott. A szó második fele egyértelmű, a *man* férfit jelent, viszont a szó első fele, a *yeo-* eredete tisztázatlan. Leggyakrabban a germán *gāman* ('falusi'), illetve a *yongman* ('fiatalember') szóval hozzák összefüggésbe, bár egyik sem teljes mértékben meggyőző, és bizonyíték sincs rá. A *yeomath* szó azonban rendelkezik német és holland párhuzamokkal, ahol is a szó első felének jelentése 'kiegészítés' / 'hozzáadott'. Ez alapján tehát a *yeoman* jelentése valószínűleg 'hozzáadott/újabb/extra ember/szolgáló' lehetett.[3] A *Yeoman Warder*ek csoportjának 1485-ös megalapítása előtt, már a 14. században is találkozhatunk forrásokban a *yeoman*, *yoman*, *yeman* szavakkal. Valószínűleg különböző beosztásokban lévő, királyi vagy nemesi háztartásban szolgálatot teljesítő férfiakra utalnak vele. A *warder* szó jelentése: 'börtönőr'.[4] A szó a 15. században jelent meg, s az angol–francia *wardere*, *wardour* szavakból ered (gondnok, kapus, őrző, egy bejárat őrzője).[5] Ezek alapján tehát a *Yeoman Warder* jelentése megközelítőleg: 'királyi/nemesi háztartásban szolgálatot teljesítő őr', így a továbbiakban a *Yeoman Warder* megnevezésen kívül az őr, őrző, szavakkal utalok rájuk.

Bár az angolok hagyománytisztelő nemzet, mégis a történelmi változások hatására több esetben módosításokat hajtottak végre a szokások, az uralkodói és a mindennapi teendők területén. A londoni Tower és az itt szolgálatot teljesítő *Yeoman Warder*ek a brit történelem és a nemzeti identitás időtlen szimbólumai, mégis folyamatos változásnak és újjászervezésnek voltak kitéve az évszázadok folyamán. Történetük és tevékenységük szorosan összefügg a Tower történetével, ahol munkájukat végezték és végzik mind a mai napig, ezért az egyik legjobb állapotban fennmaradt normann eredetű erődítmény históriáját röviden ismertetnünk kell.

A londoni Tower rövid története 43-tól 1485-ig

A Tower of London az UNESCO Világörökség része (488-as referenciaszámmal) és védett műemlék.

Britanniát 43-tól 410-ig a rómaiak uralták, s körülbelül 50-től kezdtek

---

1 A „Yeoman" jelentése: https://www.etymonline.com/word/yeoman (letöltés dátuma: 2018. 12. 5.).

2 A „Yeoman" jelentése: https://www.merriam-webster.com/dictionary/yeoman (letöltés dátuma: 2018. 12. 5.).

3 A „Yeoman" szó eredete: https://benjamins.com/catalog/tlrp.14.13lib (letöltés dátuma: 2018. 12. 5.).

4 A „Warder" jelentése: http://szotar.sztaki.hu/search?searchWord=warder&fromlang=eng&tolang=hun&outLanguage=hun (letöltés dátuma: 2018. 12. 5.).

5 A „Warder" szó eredete: https://www.etymonline.com/word/warder (letöltés dátuma: 2018. 12. 5.).

el letelepedni az emberek a mai Tower területén. 60-ban, a Boudicca által a rómaiak ellen vezetett felkelés mérhetetlen rombolása után gyorsan talpra állt a település. Tacitus római történetíró szerint a város megtelt kereskedőkkel, s körülbelül 70-től *Londinium* néven említik a források ezt a helységet. Az újjáépített város nagy területen helyezkedett el, de nem volt teljesen beépítve. Körülbelül 80-ra egy hidat emeltek, mely a mai *London Bridge* közelében állt.

A második század elejére egy fórum, egy városháza, egy amfiteátrum, fürdők és egy erődítmény állt a területen, városfallal övezve. A 2. század második felében a mai Tower területén kezdtek el építkezni, ennek maradványait találták meg a Hódító Vilmos nevéhez fűződő *White Tower* nevű épület mellett és alatt.

190–220 között épülhetett meg az egész várost körülvevő védőfal, amely több mint 3,2 kilométer hosszú volt. Később ez a fal lett a kastély keleti oldala az 1240-es évekig, a védőfal többi része pedig egészen a 17. századig óvta a várost.

250–270 körül a folyó felőli oldalra szintén építettek egy védőfalat, valószínűleg a tenger felől érkező szász támadások ellen. Ennek maradványaira egy 1977-es ásatás során akadtak rá a Towerben, a *Wakefield* és a *Lanthorn* tornyok között. Érdekesség, hogy 1976-ban egy vaskorban élt férfi maradványait fedezték fel a *Lanthorn* torony közelében, mely azt bizonyítja, hogy már a rómaiak előtt is éltek ezen a területen. A rómaiak 410-ben kivonultak erről a területről.

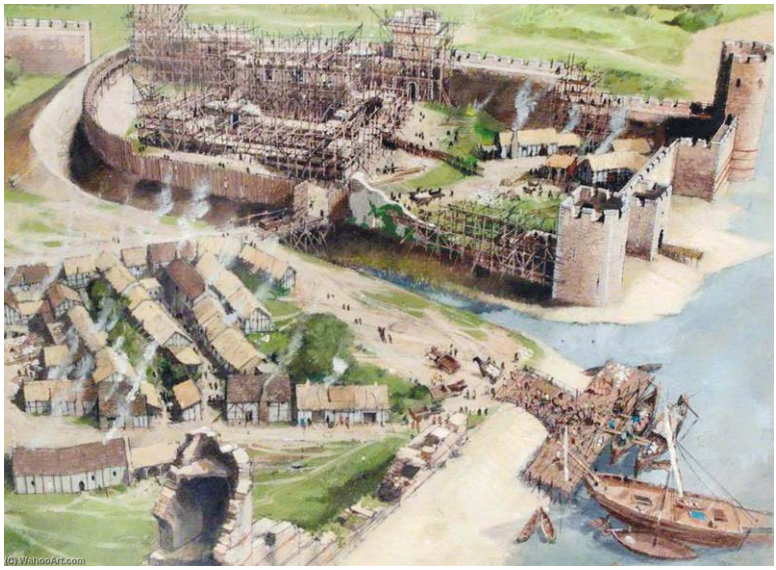

1. ábra. *A későbbi Tower területe rómaiak idején, 400 körül*
(IMPEY – PARNELL, 2000: 12.)

Az 5. és a 6. század folyamán szászok szállták meg Britanniát, és több kisebb királyságot hoztak létre. Ez idő alatt London jelentősége nagymértékben csökkent, a várost elhanyagolták, s csak Nagy Alfréd (871–899) ideje alatt kezdett el ismét benépesülni és fontossá válni.

Hitvalló Eduárd (1042–1066) uralkodása alatt megépült a *westminsteri apátság* és a *Westminster-palota*, s 1066-ra London az ország leggazdagabb és legnépesebb városává vált. Azt, hogy a *Westminstertől* futó utak elértek-e a Towerig, nem állapítható meg biztosan, az viszont bizonyos, hogy a Tower közelében lévő *All Hallows-by-the-Tower* (Mindenszentek) és *St. Peter ad Vincula* (Szent Péter bilincsben) templomok ekkor már álltak.[6]

A normann megszállás után, 1066 karácsonyán koronázták királlyá a győztes Hódító Vilmost (1066–1087) a *westminsteri apátság*ban. Egy 12. századi forrás szerint a király Gundulf of Bec rochesteri püspököt bízta meg a *White Tower* építésének felügyeletével. Gundulf normann szerzetes volt, 1077-ben lett püspök, amikor még zajlott az építkezés. Dendrokronológiai vizsgálatok szerint az építkezés 1075–1079 körül kezdődött, a strukturális és stilisztikai bizonyítékok alapján pedig feltételezhető, hogy a munkálatokat – napjainkig ismeretlen okból – 1080 és 1090/1093 között megszakították. Egy 1097-es forrásban már *Tower*ként említették az erődítményt, s 1100-ban az első itt fogva tartott rabról, Ranulf Flambardról is maradtak fent dokumentumok.

2. ábra. *A White Tower építésének kezdetekor, 1070–1080 körül (IMPEY – PARNELL, 2000: 18.)*

6 Impey, Edward – Parnell Geoffrey (2000): *The Tower of London – The official illustrated history*. Merrell Publishers Limited, London. 11–12.

A munkálatok befejezése II. (Vörös) Vilmos (1087–1100) uralkodásának idejére esett. A *White Tower* megépítésére elsősorban a város védelme és uralkodói rezidencia kialakítása céljából került sor. Ezenkívül ceremoniális és szimbolikus szerepet is betöltött az épület.[7]

I. Henrik (1100–1135) nevéhez valószínűleg a *White Tower* körül elhelyezkedő épületek építtetése kapcsolható. István (1135–1154) és II. Henrik (1154–1189) uralkodása idején csupán felújítások zajlottak a Towerben, nagyobb építkezésekre nem került sor.

I. Richárd (1189–1199) uralkodása idején csupán néhány hónapot töltött Angliában, ugyanakkor nagyszabású építkezéseket rendelt el, melyeket vezető minisztere, William Longchamp felügyelt és hajtatott végre. Ezt a fennmaradt könyvelésekből ismert, a konkrét munkálatokra azonban nincs utalás, leszámítva az erődítményt körülvevő várárok kialakítását, mely esetében a források arról tanúskodnak, hogy William Longchamp rendelte el először az ezzel kapcsolatos munkálatokat.[8]

3. ábra. *A Tower területe 1200 körül (IMPEY – PARNELL, 2000: 22.)*

(Földnélküli) János (1199–1216) nevéhez nem fűződnek építkezések a Towerrel kapcsolatban. Azonban források utalnak arra, hogy uralkodása alatt kezdtek el itt vadállatokat tartani. Egy dokumentum felsorolja egy oroszlán és gondozója költségeit.

7 Impey – Parnell: i. m. 15–19.
8 Uo. 21–22.

A Tower mai formáját III. Henrik (1216–1272) és I. Eduárd (1272–1307) uralkodása alatt érte el. III. Henrik trónra jutásának körülményei valószínűleg megerősítették benne, hogy az erődök nagyon fontosak, ugyanis amikor 1216 októberében meghalt az apja, ő kilencéves volt ekkor, a Tower pedig már egy éve a János király elleni felkelők kezében volt. Csak 1217-ben tudták Henrik támogatói az erődöt visszafoglalni, s a király hatalmát visszaállítani.[9]

III. Henrik (1216–1272) az 1220-as években újította fel és bővítette ki a *Wakefield* és a *Lanthorn* tornyokat, melynek elsősorban biztonsági és védelmi okai voltak, de emellett lakhelyül is szolgáltak.

A *Wakefield* torony alsó szintjét valószínűleg raktárnak használták, míg az emeleten lévő szobák – nagy ablakaikkal, kandallóikkal és egy magánkápolnával – az uralkodó lakhelyei lehettek. III. Henrik a kastélyt kibővíttette északi és keleti irányba, megerősíttette a *Salt*, *Lanthorn* és *Wakefield* tornyokat, a kastély nyugati részén kőfalat építtetett, melynek északi részét a *Coldharbour Gate* nevű épület zárta le. A *Coldharbour Gate* a *White Tower* oldalában épült és az 1670-es évekig állt – az 1960-as években végzett ásatások alkalmával találták meg a maradványait.

4. ábra. *A Tower területe 1240 körül (IMPEY – PARNELL, 2000: 30.)*

1240-ben Henrik elrendelte a *White Tower* falainak kimeszelését, innen a név: *White Tower* (Fehér Torony). Később a *White Towerben* találha-

[9] Uo. 25.

tó Szent János-kápolnába ólomüveg ablakokat, szobrokat és festményeket tetetett, illetve majdnem teljes mértékben újjáépíttette a *White Tower* mellett álló Szent Péter-kápolnát. A folyó felőli védőfalat 50 méterrel meghosszabbíttatta kelet felé, az új *Salt* toronyig. Innen az új fal észak felé futott, három toronnyal (*Broad Arrow, Constable, Martin*) megerősítve. A *Martin*-toronytól nyugatra épült fel a *Brick*, a *Bowyer* és a *Flint* torony. A várárok újbóli kialakításával a flandriai John le Fossurt bízták meg, aki egy 50 méter széles várárkot hozott létre.[10]

III. Henrik a Towerben lévő állatsereget is növelte, mellyel célja nem csak a szórakoztatás volt. Az egzotikus állatok közszemlére tétele a király hatalmát és kapcsolatait volt hivatott demonstrálni, a legtöbb itt tartott vadállat diplomáciai ajándék volt. A norvég király például egy jegesmedvével lepte meg 1251-ben, míg IX. Lajos francia király egy elefántot ajándékozott neki.[11]

III. Henrik a királyság pénzügyeit is megreformálta, mely nagymértékben kibővítette és a későbbiekben meghatározta a Tower funkcióját. Az 1240-es évektől itt kezdték el tárolni és őrizni az uralkodó értékesebb tárgyait, bútorokat, ékszereket, fegyvereket, viaszt és fűszereket.[12]

I. Eduárd (1272–1307) 1274-ben tért vissza a keresztes hadjáratról. Figyelme a Towerre irányult, és befejezte a III. Henrik által megkezdett munkálatokat. A Towert kiszélesítette egy újabb, második védőfal felépítésével és egy új várárok kialakításával. Fennmaradt források alapján ismert, hogy ezek a munkálatok 1275 nyarán kezdődtek. Először a régi várárkot kellett feltölteni, hogy a külső védőfal felépülhessen, ezeket a munkálatokat Master Walter irányította. A munkálatok 1281-ig tartottak, bár a kiadások 1276-tól csökkenni kezdtek, ami arra utal, hogy 1276-ig az építkezések nagy részét befejezték. Ekkor épült meg a *St Thomas's* (Szent Tamás) és a *Lion* (Oroszlán) torony, ahol az 1330-as évektől az oroszlánokat tarották, illetve a *Beauchamp* torony. Eduárd a Tower belső termeit is felújíttatta, bővíttette, és a Szent Péter-kápolnát is ismét újjáépíttette.

Az 1270-es évekre az angol pénzek elhasználódtak, ennek fő oka az érmenyírás volt. 1278-ban sokakat zártak – főleg zsidó származásúakat – pénzrongálás vádjával a Tower alagsorába, többeket 1279-ben ki is végeztek. A pénzek védelme érdekében I. Eduárd 1279-ben létrehozta az állandó királyi pénzverdét *(Royal Mint),* mely a Towerben kapott helyet, s egészen 1812-ig itt működött. A pénzverde épületének védelmére megmagasították a várfalakat. 1303-ban a *westminsteri apátság*ból megkísé-

10 Uo. 26–28.
11 Uo. 29–30.
12 Uo. 30.

relték ellopni a királyi kincseket, ezért az értékes tárgyakat, ékszereket és nemesfémeket átszállították a Towerbe.[13]

II. Eduárd (1307–1327) uralkodása alatt nagyobb építkezések nem zajlottak a Towerben. Az 1320-as évekre a *White Tower*ben lévő kápolnát dokumentumok tárolására használták, itt őrizték a fontos állami és jogi nyilvántartásokat, iratokat egészen 1858-ig.[14]

III. Eduárd (1327–1377) idején épült meg a *Cradle* és a *Develin* torony. A Nagytermet *(Great Hall)* nagymértékben átalakították 1336–1337 között. A százéves háború miatt megnövekedett az igény a fegyverekre, melyeket szintén a Towerben tároltak. Az 1300-as évek második felében kerültek ide az uralkodó ékszerei és a koronázási kellékek. A háború miatt a Tower börtönszerepe megnövekedett.[15]

II. Richárd (1377–1399) uralkodása alatt leginkább menedékhelyként szolgált a Tower a király és családja számára.[16] A 15. századtól fontos szerepet játszott ez az erődítmény politikai és egyéb események szempontjából. IV. Henrik (1399–1413) számára szintén menedékhelyként szolgált, s börtön funkciója is kiemelkedővé vált, számos fontos személy raboskodott itt. 1465-től itt tartották fogva VI. Henriket, aki 1471-ben itt is hunyt el.

IV. Eduárd (1461–1470 és 1471–1483) uralkodása alatt történt meg a Tower utolsó kibővítése. 1483-ban, IV. Eduárd halála után itt tartották fogva fiait, az „Elveszett hercegeket", akik a Towerben „tűntek el", s akiket utoljára 1483 júniusában láttak. Valószínűleg meggyilkolták őket. 1674-ben, a *White Towerben* folyó építkezési munkálatok közben rábukkantak két kisgyermek koponyájára, melyeket a *westminsteri apátság*ban helyeztek örök nyugalomra. A Tower őrzésének feladatával 1484 márciusában Thomas Redhedet bízták meg, s számára lakhelyet biztosítottak a Toweren belül. III. Richárdot (1483–1485) a bosworthi csatában, 1485-ben győzte le Tudor Henrik, akit VII. Henrik néven koronáztak királlyá. A 15. század folyamán a Toweren belül tovább működött és fejlődött a pénzverde, az irattár, továbbá itt őrizték a koronázási ékszereket, itt tartották a vadállatokat, tárolták a fegyvereket és páncélokat, illetve megalakult a *Yeoman Warder*ek egysége.[17]

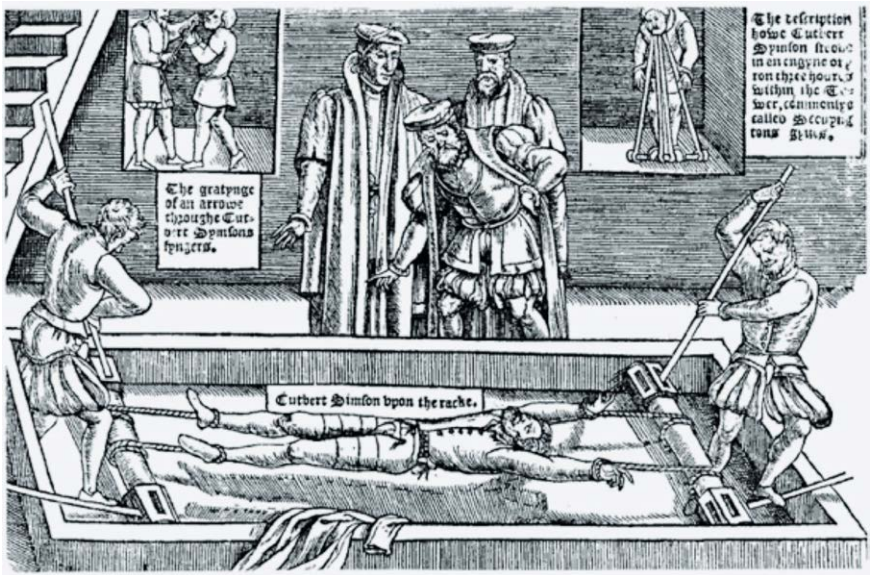
---

13 Uo. 32–39.
14 Uo. 41.
15 Uo. 41–42.
16 Uo. 42.
17 Uo. 45–47.

A királyi várkapitány (Constable)

A hagyomány szerint aki a Tower felett rendelkezik, London felett rendelkezik, s akinek hatalma van London felett, annak hatalma van Anglia felett. Amikor az uralkodó valamilyen okból elhagyta Angliát, meg kellett bizonyosodnia arról, hogy a Tower megfelelően van-e biztosítva, és a királyhoz legteljesebb mértékben lojális alattvalók vigyázzák-e. A Tower várkapitányának a pozíciója az egyik legfontosabb volt az országban, az uralkodó nevében ő irányította az erődöt. Az első várkapitány Geoffrey de Mandeville normann lovag volt, akit 1078-ban neveztek ki. Azóta 167 várkapitánya volt a Towernek. Mivel ez az erőd egyben királyi palota is, a várkapitánynak közvetlen kapcsolata volt és jelenleg is van az uralkodóval, valamint rendelkezik az audienciára való joggal. Eleinte ezt a pozíciót lovagok és nagy tudású püspökök töltötték be, akik jártasak voltak a katonai stratégiák művészetében. Az elmúlt 250 évben azonban inkább megbecsült katonák, tábornagyok, kiemelkedő tábornokok látták el a Tower várkapitányi szerepét, feladatait.

Egy, a *White Tower*ben használt kínzóeszköz használatának bevezetése szintén egy várkapitány nevéhez fűződik. Exeter hercegét, John Hollandet 1446-ban nevezték ki a Tower várkapitányának, aki 1447-ben a kontinensről hozott be egy új kínzóeszközt, melyet Angliában csak *Duke of Exeter's Daughter* (Exeter hercegének lánya) néven emlegettek. Ezzel az eszközzel addig nyújtották az áldozatot, amíg a végtagjai ki nem „szakadtak" a helyükről.

5. ábra. *Exeter hercegének kínzópadja (Torture and Punishment [1997], Royal Armouries Museum, 12.)*

Kezdetben a várkapitány fizetése 100 font volt évente, melyet több más forrással egészíthetett ki. A fogvatartottak meghatározott díjat fizettek a fogva tartásért (egy hercegnek 20, egy grófnak 15, egy bárónak 10, egy lovagnak pedig 5 fontot). A szenet és a gyertyát is ők fizették meg raboskodásuk ideje alatt. Ebből érzékelhető, hogy csak gazdag emberek engedhették meg ezt a „luxust". A várkapitányt gazdagította a Tower mellett lévő bérlemények és gyógynövénykertek bérleti díja, illetve a Keletről érkező, *Smithfield*ben szárított bőrök utáni nyereség tizede. A várárok is bevételi forrásként szolgált a várkapitány számára. Megbírságolták azokat, akik a várárok lejtőin legeltették lovaikat vagy szarvasmarháikat. Ezenkívül minden kocsi és annak tartalma, mely belecsúszott a sáros várárokba, a várkapitányé lett. A *London Bridge* és a Tower közötti részen az összes, folyó által partra vetett holmi, hajókról kidobott rakomány a várkapitány tulajdonába került, az ezen a részen átúszó hattyúk felett is ő rendelkezett, ezért azok gyakran vacsoraként tálalva végezték. A hídról leeső állatok és a folyóból kifogott halak szintén a várkapitányt illették meg. Egy tele kosár osztriga szolgált adó gyanánt az azt szállító hajók esetében, és két kancsó bor a Bordeaux-ból bort szállító hajóknál. Más szállítmányok esetében is megszabott díjat számoltak fel. A folyó forgalmának felügyelete és a díjak beszedése a *Yeoman Porter* és helyettese feladatai közé tartozott.[18]

A főhadnagy (Lieutenant)

A főhadnagy a várkapitány helyettese. A pozíciót általában nemes vagy magas beosztású hivatalnok kapta meg. Az első ismert főhadnagyi kinevezés 1189-ben történt. Egy kínzóeszköz feltalálása is az egyik főhadnagy nevéhez fűződik. Sir Leonard Skeffington az „Exeter hercegének lánya" kínzópad tanulmányozása után megalkotta annak ellentétét, amely összeszorította az áldozatot. A szerkezet a *Skeffington's daughter* (Skeffington lánya) nevet kapta. A Towerben használták ezeket a kínzóeszközöket, hiszen több rabról tudjuk, hogy megkínozták őket, az viszont nem ismert, hogy a Tower őrei alkalmaztak-e ilyen eszközöket. A kínzás illegálisnak számított, így nem volt olyan, aki ezt hivatalosan elvégezhette volna.

Bár a hadnagyi fizetés csupán 20 font volt évente, ez több más bevétellel egészült ki – csakúgy, mint a várkapitány fizetése. A főhadnagy járulékot kapott minden bebörtönzött összvagyona után. A fogvatartott minden 75 fontnyi vagyona után 2 font illette meg, ami a rab vagyonának 2,67%-a. Ez igen nagy bevételnek számított, hiszen a Towerben fogvatartottak

[18] Abbot, Geoffrey (1985): *The Beefeaters of the Tower of London.* David & Charles Publishers Limited, Devon. 13–17.

többsége nemes volt. Másik bevételi forrásuk a bútorokkal, berendezési tárgyakkal való kereskedés volt. A fogvatartott megérkezésekor egy üres börtönszobát kapott, melyet saját magának kellett berendeznie bútorokkal, falikárpitokkal, egyéb tárgyakkal, ugyanis sokan hosszú éveket töltöttek itt. A fogvatartott szabadon bocsátása, kivégzése vagy esetleges szökése esetén annak berendezési tárgyai a főhadnagyot illeték meg, aki azután ezeket újra eladta az újabb rabok számára, s ezzel folyamatos bevételt biztosított magának. A várkapitányhoz hasonlóan a főhadnagynak is járt bor és hal a hajókról. A főhadnagy helyetteseként az őrnagy járhatott el.[19]

Őrszemek a Towerben 1485 előtt

Valószínűleg Hódító Vilmos kora óta voltak kinevezett őrszemei a Towernek, a feladatuk a fogvatartottak felügyelete volt.[20] Az első bejegyzett rab, Ralph de Flambard, Durham püspöke, 1100-ban került a Tower börtönébe. Ő 1101. február 2-án sikeresen megszökött egy hordó borba becsempészett kötél segítségével, s Normandiába menekült.[21]

Az őrök feladata volt a Tower kapuinak bezárása éjjelente. A *Ceremony of the Keys* (Kulcsok Ceremóniája) hagyományát mind a mai napig tartják. Egy 1360-ból származó forrásból tudjuk, hogy ekkor III. Eduárd királyi fegyvermesterét, John de Londont bízta meg a Tower kapuinak bezárásával, tehát egy, a királyt szolgáló, megbízhatóságát bizonyított személyre bízták ezt a feladatot. John de London szerepe megegyezik a későbbi *Chief Yeoman Warder* (őrparancsnok) szerepével, segédjének feladata pedig a későbbi *Watchman* (őrszem) feladatával. 1280 óta az őrszem a *Byward* toronyban posztol, mind a mai napig.[22]

Később két felügyeleti poszt született, a *Yeoman Porter,* aki a Tower biztonságáért, kapuinak őrzéséért és biztosításáért volt felelős, és a *Yeoman Gaoler*, aki pedig a Towerben őrzött rabokért felelt.[23]

1991-ben, a Tower kiadásában megjelent egy könyv, melyet forgalomba nem hoztak, s csak a Towerben tevékenykedő személyek juthatnak hozzá. A Towerben fogvatartottak listáját tartalmazza, és közli nevüket, bebörtönzésük dátumát, fogva tartásuk okát, és kitér későbbi sorsukra is. A lista nem teljes – nem is lehet az, hiszen a forrásanyagok jó része

---

19 Abbot: i. m. 17–20.

20 Paget, Julian (1984): *The Yeomen of the Guard – Five hundred years of service 1485–1985.* Blandford Press Ltd., Dorset. 23.

21 Harrison, Brian (1991): *Condensed Summary of Prisoners of the Tower.* Her Majesty's Royal Palace and Fortress of the Tower of London, London. (magánkiadás). 1.

22 Paget: i. m. 23–25.

23 Abbot: i. m. 9.

elveszett az évek során. E könyv tanúsága szerint az első rab bebörtönzésétől, tehát 1100-tól 1485-ig, VII. Henrik trónra kerüléséig körülbelül 675 fogvatartottat őriztek itt. Ebből hatvannyolcat kivégeztek, kettőszázötvennyolcat szabadon bocsátottak, kilenc a fogva tartás közben elhunyt, három eltűnt, hét megszökött (közülük egyet ismét elfogtak, majd kivégeztek), egyet megmérgeztek, egy szökés közbeni balesetben halt meg, tizenhármat száműztek, háromszáztizenhat személyről nem maradt fenn forrásanyag.

1282-ben körülbelül 600 zsidót tartottak fogva a *White Tower* pincéjében, érmenyírás és nemesfémből készült pénzérmék hamisításának vádja miatt. Nevük nem maradt fenn, néhányan a pincében haltak meg, többeket felakasztottak, a többieket pedig vagy száműzték, vagy a keresztény hit felvételére kényszerítették.

A fogvatartottak között szerepel összesen nyolcvan, a *westminsteri apátság*ban élő szerzetes, akiket 100 000 angol font értékű kincstári vagyon ellopásával gyanúsítottak meg 1303-ban. Ekkoriban ugyanis az apátságban tartották a királyi ékszereket, koronázási ékszereket, nemesfémeket, mivel úgy gondolták, a szerzetesek biztosan nem lopnának. Ez téves elképzelésnek bizonyult. Ezen eset után került át a kincstár a Towerbe. Az 1100 és 1485 között fogvatartottak listáján nem kisebb nevek szerepelnek, mint II. Richárd angol király, Plantagenet Eduárd (York második hercege), Jakab skót herceg (későbbi I. Jakab skót király, III. Róbert skót király fia), János (Bourbon hercege), Károly (Orleans hercege), Tudor Owen (a későbbi VII. Henrik nagyapja), De la Pole Vilmos (Suffolk első hercege), Beaufort Edmund (Somerset második hercege), VI. Henrik angol király, Anjou Margit angol királyné, György (Clarence első hercege), V. Eduárd angol király és testvére, Richárd, York hercege (a Tower „elveszett hercegei", IV. Eduárd angol király fiai).[24]

A Yeoman Warderek posztjának létrehozása 1485-ben

1485. augusztus 22-én került sor a bosworthi csatára, melyet Tudor Henrik és III. Richárd vívott meg. E csata a száműzetésből visszatért Henrik győzelmével, III. Richárd halálával, a York- és Lancaster-ház egyesülése révén a Tudor-dinasztia megalapításával ért véget, a rózsák háborúját lezárva. Henrik azon követőiből és hűséges társaiból, akik elkísérték őt száműzetésébe, mellette álltak és a bosworthi csatában az oldalán harcoltak, alakította ki személyes testőrségét, s így ők lettek Anglia első állandó királyi testőrségének a tagjai. A csata után néhány nappal, 1485. augusztus 25-én Tudor Henriket kikiáltották Anglia királyának.

[24] Harrison: i. m. 1–30.

VII. Henrik a *westminsteri apátság*ban lezajló, 1485. október 30-án megrendezett koronázásán már testőrségével, a *Body Guard of the Yeomen of the Guard*dal jelent meg.[25]

Sajnos nem maradt fenn írásos dokumentum arról, hogy pontosan mikor alapították meg a testőrséget, az is lehet, hogy soha nem is létezett ilyen dokumentum. Valószínűleg vagy a Szent Pál-székesegyházban szeptemberben lezajlott hálaadási szertartáson vagy a koronázáson jelentették be a poszt létrehozását.[26]

Az első fennmaradt írásos forrás, mely egy *Yeomen*t említ, 1485. szeptember 16-i dátummal van ellátva, a második pedig 1485. szeptember 18-i, ez alapján valószínű, hogy ekkor már létezett a testőrség. Az ismert tény, hogy a csata napján Henrik a csatatéren lovaggá ütötte több hű követőjét, így az is lehet, hogy akkor és ott alapította meg a királyi személyi testőrséget is, a gárda így valamikor 1485. augusztus 22. és szeptember 16. között születhetett meg. Az ok pedig, ahogyan azt VII. Henrik indokolta és összefoglalta: „*For the upholding of the dignity and grandeur of the English Crown in perpetuity, his successors, the Kings and Queens of England, for all time.*"[27] („Az angol Korona méltóságának és nagyságának fenntartására az örökkévalóságban, utódai, Anglia királyai és királynői számára, minden időkre.") S ők e feladatukat immár több mint 500 éve töretlenül teljesítik.

Fontos megjegyezni és kiemelni azt, hogy a *Yeomen of the Guard* és a *Yeoman Warder* nem egy és ugyanaz. A *Yeomen of the Guard* az uralkodóhoz legközelebb álló személyi testőrség, akik különböző ünnepségeken és az uralkodó nyilvános szereplésein garantálják annak biztonságát, míg a *Yeoman Warder*ek a királyi koronázási ékszerek és a Tower őrzői, akik ünnepségen és nyilvános szereplésen jóval kevesebb alkalommal vettek részt. Bár a két testületet ugyanakkor hozták létre, a *Yeoman Warder*ek kiváltak a *Yeomen of the Guard*ból.[28]

A gárda alapításakor, 1485-ben ötven testőre volt VII. Henriknek, közülük harmincnyolcnak ismert a neve. Ez volt akkoriban az egyetlen szervezett királyi testőrség, ők alkották az első állandó fegyveres testületet az országban, és nekik adatott meg az a kiváltság, hogy az uralkodóhoz legközelebb állhattak állami események alkalmával. Természetesen a korábbi uralkodóknak is voltak személyi testőrei, de ez nem volt egy állandó, szervezett gárda, nem volt hivatalos megnevezésük, és általában az új király trónra kerülésével lecserélődtek a tagjai.[29]

Arról, hogy az újonnan megalakult gárdában milyen pozíciók voltak

[25] Paget: i. m. 10–14.
[26] Uo. 14.
[27] Uo. 15.
[28] Uo. 16.
[29] Uo.

pontosan, kevés adat maradt fent, és ezek közül is csak néhány tekinthető megbízhatónak. A gárda első kapitánya John de Vere, Oxford grófja volt, aki néhány hónapig látta el ezt a tisztséget, ugyanis főkamarássá, illetve a Tower kapitányának nevezték ki. Akkoriban a kapitány az őrség felett teljes mértékben rendelkezett, s személy szerint volt felelős az uralkodó biztonságáért. Az őrség kapitánya egyben kamarás is volt. Utóbbi feladata a királyi udvar biztonságának fenntartása, illetve a különböző események megrendezése volt, azonkívül különböző kényes diplomáciai megbízatásokat is kaphatott a királytól. A kapitány fizetése évi 40 angol font volt ekkoriban. A gárdának volt zászlóhordozója is. Feltételezhető, hogy ez a poszt a kezdetektől létezett, ám a legrégebbi fennmaradt említés csak 1578-as. A harmadik tisztség az őrségen belül a szárnysegéd volt. Ezzel a pozícióval kapcsolatban 1509–1510-ből maradt fent a legkorábbi feljegyzés. Fizetésük 1660-ig évi 20 angol font volt. Egyéb, az őrségen belüli tisztségekkel kapcsolatos írott forrásanyag nem maradt fent. Ugyanakkor feltételezhető, hogy léteztek egyéb posztok is, hiszen mire VIII. Henrik megörökölte a trónt apjától, a gárda 600 fősre nőtt, s egy ekkora létszámú csapat irányításához több vezető beosztásra volt szükség.[30]

Anglia társadalmi struktúrája egyértelműen meghatározott volt a Tudor-korszakban, s az a társadalmi réteg, melyből VII. Henrik a testőrségének tagjait válogatta, rögtön a nemesek osztálya alatt helyezkedett el. A *Yeomen*ek pozícióját tisztelet övezte, föld is járt vele, bár jogcímet nem adott semmilyen társadalmi státuszra, mely a főnemesség vagy akár a köznemesség soraiba emelhette volna őket.[31]

VII. Henrik uralkodása alatt mindennapi viseletük sárgásbarna színű ruha volt, a kabátjukon elöl és hátul Tudor-rózsát viseltek, s egy svájci sapka stílusú fekete fejfedőt hordtak. Csata alkalmával valószínűleg könnyű páncélzatot és sisakot öltöttek magukra. A testőrség körülbelül fele volt felszerelve, ők biztosítottak kíséretet az uralkodónak utazásai során, illetve a csatában. A gárda tagjainak volt egy másik, ünnepek és kiemelkedő fontosságú események alkalmával használt egyenruhája, mely a Tudor-ház színeinek megfelelően zöld és fehér volt.[32] 1501. november 14-én, Artúr herceg és Katalin hercegnő esküvőjén is ilyen ünnepélyes egyenruhában jelentek meg az őrök. Erről az alábbi leírás maradt fenn: *„…damask white and green, goodly embroidered both on their breasts before and also on their backs behind, with round garlands of vine branches, beset before richly with spangles of silver and gilt, and in the middle a red rose, beaten with goldsmith's work…"*[33] („…damaszt fehér és zöld, szépen hímzett

30 Uo. 16–19.
31 Uo. 20–21.
32 Uo. 21–22.
33 Uo. 22.

a mellükön elöl és hátul a hátukon is, kerek szőlőfüzérekkel, melyeket gazdagon szegélyeztek ezüst és arany csíkokkal, és középen egy vörös rózsa, aranyműves által ütve…").

Az őrök elsősorban íjászok voltak, így fegyverzetük egy részét az íjak képezték, emellett pedig kardot és lándzsát hordtak. Ünnepélyes események alkalmával partizánnal (egy kb. 213 cm hosszú lándzsa, melynek pengéje fokozatosan szélesedik, a penge alján szárnyakkal) is fel voltak szerelve.[34]

Az őrség tagjai a királyi udvarban éltek, itt volt szállásuk, ételt és ruházatot is kaptak a fizetésük mellé. Az alapfizetésük napi 8d volt (a latin *denarius* szóból, jelentése *penny*), de ha a király mellett kellett szolgálniuk, akkor napi 12d-t kaptak. Nyugdíjjal is rendelkeztek, mely napi 4d–6d közötti összeg volt.[35]

Yeoman Warderek a 16. században

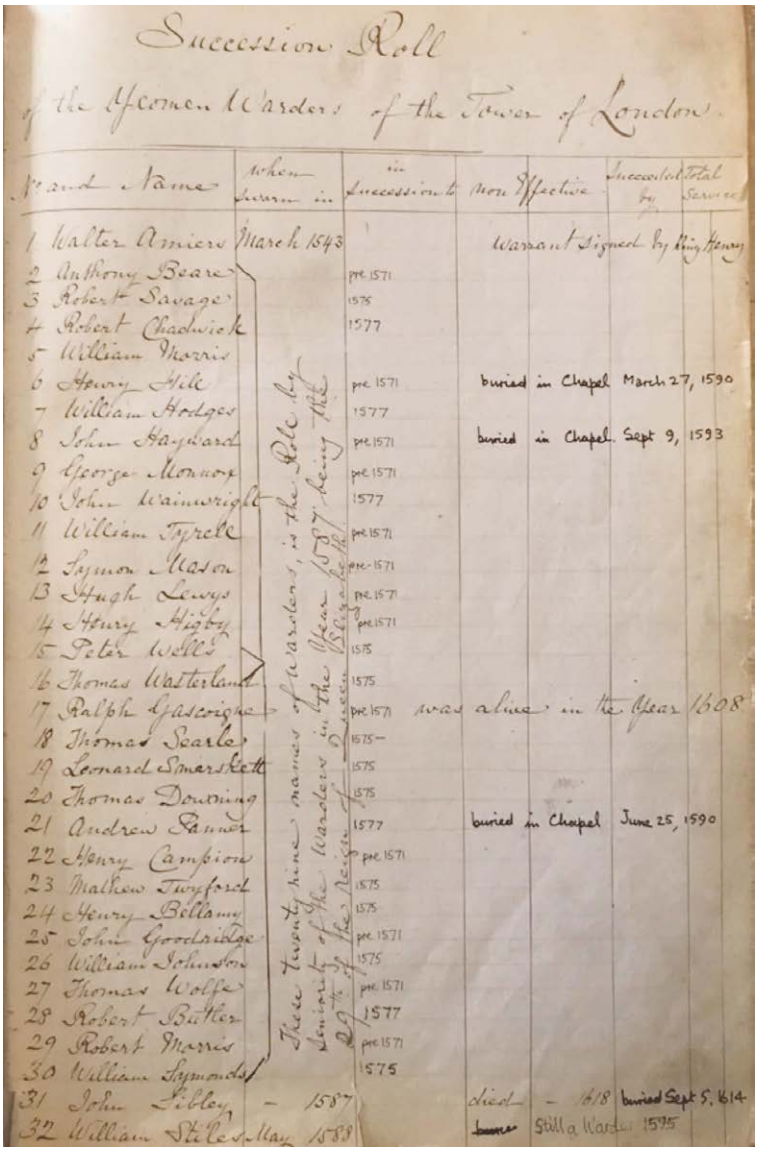
A 16. századig a Tower volt az uralkodó hivatalos rezidenciája, s mikor az uralkodó itt tartózkodott, az őrség is vele volt. Mikor 1509-ben VIII. Henrik trónra került, a Tower megszűnt uralkodói rezidencia lenni, s az új király a *Yeomen of the Guard* 12 tagját folytonos szolgálatra a Towerbe helyeztette, feladatul annak őrzését kapták.[36] Őket a *Yeomen of the Tower* névvel ruházták fel és a testőrség kapitányának, illetve a Tower főhadnagyának feleltek. A főhadnagyot tizenkettőjük közül választották ki, s a többi tizenegy őr neki jelentett. Fizetésük 6d/nap volt. A *Yeomen of the Guard* és a *Yeoman Warder*ek szétválása tehát 1509-re tehető.[37]

A *Yeoman Warder*ek ekkor, áthelyezésük után nem kapták meg az új királyi testőrségnek járó egyenruhát, s ehhez kötődik a következő fontos dátum, 1549. október 6. Ekkor került árulás vádjával a Tower fogságába Seymour Eduárd, Somerset nagy befolyással rendelkező hercege, a királyság egykori régense. A fennmaradt források arról tanúskodnak, hogy a Tower őrei nagyon jól bántak vele, s ő megígérte nekik, ha kiszabadul rabságából, akkor kieszközöli a királynál, VI. Eduárdnál, hogy a *Yeoman Warder*ek is ugyanolyan egyenruhát hordhassanak, mint a királyi testőrség, a *Yeomen of the Guard* tagjai. A herceg szabadulása után megtartotta ígéretét, és 1550-ben a Tower 15 őrét kinevezte a *Yeomen of the Guard* egy rendkívüli egységének. Így a Tower őrzői az *Extraordinary of the Guard* elnevezést s ezzel együtt a királyi testőrség egyenruháját is megkapták.

---

34 Uo. 22.
35 Uo.
36 Uo. 25–26.
37 Uo. 26.

Egy aprócska eltéréssel: a *Yeoman Warder*ek egyenruhájáról hiányzott a bal vállon átfutó antantszíj (ennek oka, hogy a Tower őrei nem voltak szakállas puskával felszerelve), ez a különbség a mai napig megmaradt.[38] A *Yeoman Warder*ek levéltárában található az úgynevezett *Succession Roll* (utódlista), melyet 1543 óta vezetnek, tehát innentől beazonosítható minden őr.

Succession Roll
of the Yeomen Warders of the Tower of London.

No. and Name	when sworn in	in succession to	Non Effective	Succeeded by	Total Service
1 Walter Amiers	March 1543		Warrant signed by King Henry		
2 Anthony Beare		pre 1571			
3 Robert Savage		1575			
4 Robert Chadwick		1577			
5 William Morris					
6 Henry Hill		pre 1571	buried in Chapel March 27, 1590		
7 William Hodges		1577			
8 John Hayward		pre 1571	buried in Chapel Sept 9, 1593		
9 George Monnop		pre 1571			
10 John Wainwright		1577			
11 William Tyrell		pre 1571			
12 Symon Mason		pre 1571			
13 Hugh Lewys		pre 1571			
14 Henry Higby		pre 1571			
15 Peter Wells		1575			
16 Thomas Watterland		1575			
17 Ralph Gascoigne		pre 1571	was alive in the year 1608		
18 Thomas Searle		1575–			
19 Leonard Smarskett		1575			
20 Thomas Downing		1575			
21 Andrew Sanner		1577	buried in Chapel June 25, 1590		
22 Henry Campion		pre 1571			
23 Mathew Twyford		1575			
24 Henry Bellamy		1575			
25 John Goodridge		pre 1571			
26 William Johnston		1575			
27 Thomas Wolfe		pre 1571			
28 Robert Butler		1577			
29 Robert Morris		pre 1571			
30 William Symonds		1575			
31 John Libley	– 1587		died – 1618	buried Sept 5, 1614	
32 William Stiles	May 1588		[illegible]	Still a Ward 1595	

These twenty nine names of Warders, is the Role by Seniority of the Warders in the Year 1597 being the 39th of the Reign of Queen Elizabeth

6. ábra. *Yeoman Warderek utódlistája 1543-tól*
(saját fotó, YW Archives, London, Tower of London)

38 Uo. 26–27.

I. Erzsébet – csakúgy, mint apja, VIII. Henrik – nem használta a Towert rezidenciaként. Csupán a koronázása előtti éjszakát töltötte a Towerben, a koronázási ünnepség hagyományainak megfelelően, 1559-ben. Ezután a Tower elsődlegesen börtönként funkcionált.[39]

Egy 1572-es királyi rendelet szerint *„they were not to leave the Tower without permission, upon pain for feiture of 12 pence for the first default, and the second default 3 shillings, the third default, his body to be imprisoned three days and if he makes default the fourth time, to lose his room for ever, and his body to be punished at the king's pleasure"*[40] („nem hagyhatják el a Towert engedély nélkül, ennek első megszegésekor bánatpénzként *12* pennyt [ma ez £24-nek felelne meg = 9800 Ft] fizessen, a második alkalommal 3 shillinget [ma ez £70-nek felelne meg = 28 500 Ft], a harmadik alkalommal börtönözzék be három napra, és ha negyedszerre is hibázik, akkor veszítse el pozícióját mindörökre, testét pedig a király tetszése szerint büntessék").

1580-ban született egy döntés, mely szerint a *Yeomen of the Guard* néhány idősebb tagját áthelyezik a Towerbe, mivel a gárda létszáma túl magas volt, míg a Towerben túl kevesen dolgoztak, és az őrök túlterheltek voltak. A *Yeomen of the Guard* tagjait annak kapitánya választotta ki, s kezdetben a Tower őreit is ő nevezte ki posztjukra.[41]

1485 és 1509 között a későbbi *Yeoman Warder*ek feladatköre igen széles volt, bár alapvetően az uralkodó védelmét szolgálták. A kezdetektől fogva az egyik legfontosabb feladata a Királyi Testőrségnek a királyi ágy előkészítése *(Making the Royal Bed)* volt. Ennek lényege, hogy mielőtt a király nyugovóra tért, teljes mértékben átvizsgálták az ágyát, a matracát, illetve az egész hálószobát, s előkészítették az uralkodó fekhelyét. Ez a szokás egészen a 18. századig megmaradt, bár 1509 után ez a *Yeomen of the Guard* felelőssége lett.[42]

VII. Henrik uralkodása idején igen gyakran irányították a testőrséget a csatatérre is, például 1487. június 16-án a *Stoke* mezőre, a Lambert Simnel-féle felkelés leverésére. Lambert Simnel azt állította magáról, hogy ő Plantagenet Györgynek, Clarence első hercegének a fia, s ő a trón igazi örököse, nem pedig VII. Henrik. A király később megkegyelmezett a fiúnak, akit véleménye szerint csak kihasználtak, s először nyársforgatóként, majd királyi solymászként alkalmazta udvarában, ezzel is azt mutatva, hogy nincs félnivalója. Egy másik eset: 1497. június 22-én *Blackheath*nél ismét felkelőkkel nézett szembe a király, akiket Peter Osbeck vagy ismertebb nevén Peter Warbeck vezetett, aki azt állította magáról, hogy ő IV.

39 Uo. 27.
40 Abbot: i. m. 10–11.
41 Paget: i. m. 27–28.
42 Uo. 40.

Eduárd második fia, így a trón jogos örököse. Peter Warbecket először a Towerben börtönözték be, majd a király udvarába került, ahonnan megpróbált megszökni. Szökési kísérlete után ismét a Towerbe került, ahonnan ismét megpróbált megszökni. E kísérlete után azonban *Tyburn*ben (ma: London, Marble Arch) felakasztották.

A testőrség természetesen külföldi hadjárat idején is a király mellett tartózkodott, így történt 1492 őszén is, amikor VII. Henrik *Boulogne* ellen vonult, s több hetes ostrom után Anglia számára előnyös békét sikerült kötnie VIII. Károllyal.[43]

Mint említettük, VII. Henrik koronázásán jelentek meg először hivatalosan a királyi testőrség tagjai, később pedig uralkodójuk temetésén is részt vettek, ők vitték a király koporsóját.[44] A nagycsütörtöki alamizsnaosztásra *(Maundy Service)* minden évben, húsvét előtti csütörtökön kerül sor. Lényege, hogy az uralkodó különleges, erre az alkalomra vert pénzérméket osztott szét a rászorulók között; annyit, ahány éves az adott évben volt. Emellett szokás volt, hogy az uralkodó megmosta alattvalói lábát, úgy, ahogyan Jézus is a tanítványaiét, szeretete jeléül. Ez a hagyomány I. Eduárd (1272–1307) uralkodása óta létezik, s VII. Henrik első, 1486-as lincolni nagycsütörtöki alamizsnaosztása óta a királyi testőrség is részt vesz rajta.[45]

1485 és 1599 között 581 fogvatartottat őriztek a Towerben, közülük száznyolcvanhatot végeztek ki. Érdekességképp megjegyzendő, hogy közülük VIII. Henrik hetvenhárom személyt öletett meg, ez a szám pedig magasabb, mint 1100 és 1485 között végrehajtott kivégzések száma összesen. Apja, VII. Henrik uralkodása alatt csupán hét kivégzésre került sor. Kettőszáztizennégy embert bocsátottak szabadon, tizenkilenc a börtönben hunyt el. Hatan megszöktek, harminc embert száműztek, három öngyilkos lett, egyet meggyilkoltak, és százhuszonkettő rabnak a sorsa nem ismeretes pontosan.

De la Pole Vilmos volt a leghosszabb ideig a Towerben fogva tartva, 1502–1539 között, több mint 37 éven keresztül. A rabok között találhatjuk Howard Tamás (Norfolk második hercege), Fisher Szent János, Morus Szent Tamás, Boleyn Anna angol királyné, Howard Katalin angol királyné, Seymour Eduárd (Somerset hercege, VI. Eduárd gyámja, régens), I. Johanna királynő (Lady Jane Grey, „a 9 napos királynő"), Cranmer Tamás (Canterbury érsek), Erzsébet hercegnő (későbbi I. Erzsébet királynő), Talbot Erzsébet („Bess of Hardwick", Shrewsbury grófnője, rá

[43] Uo. 44.
[44] Uo. 52.
[45] Uo. 68.

és férjére bízta I. Erzsébet királynő Mária, a skótok királynője háziőrizetét), Pole Margaret (Salisbury grófnője, György, Clarence hercegének a lánya, 67 évesen végezték ki a Towerben), Raleigh Walter lovag (felfedező, az észak-amerikai Virginia gyarmat megalapítója, udvaronc, író és költő) nevét.[46]

Yeoman Warderek a 17. és 18. században

Egy 1608-as szabályzat szerint, melyen I. Jakab király aláírása szerepel, „*that 25 warders shall always remain within the Tower, to guard and attend to the keeping of the gates from their first opening in the morning until closing at night and that each warder shall bear in his hands a halbert or bill wheresoever they go within the said Tower*"[47] („…a 25 őrnek mindig a Towerben kell maradnia, hogy őrizzék és vigyázzák a kapukat, azoknak reggeli első kinyitásától az esti bezárásukig, és minden őr a kezében hordjon egy alabárdot vagy szárnyas lándzsát, bárhova is menjenek a nevezett Toweren belül").

1660-ban, amikor II. Károly átszervezte a királyi háztartás működését, megadta a Tower várkapitányának a jogot arra, hogy a Tower őreit kinevezhesse.[48]

A Yeoman of the Tower elnevezés idővel megváltozott, 1685-ben a *Yeomen of the Guard, Warders of the Tower*t használják rájuk, ebből később *Tower Warder* lett. Ma az egység hivatalos, teljes megnevezése: *Yeoman Warders of Her Majesty's Royal Palace and Fortress the Tower of London, Members of the Souvereign's Bodyguard of the Yeomen of the Guard Extraordinary*.[49]

1683-ban Lord Dartmouth a Towerben dolgozó őrök tevékenységének és fizetésének felülvizsgálatát látta el. A tőle fennmaradt dokumentumokból ismert, hogy 1672-től a *Yeoman Warder*ek létszáma 40 volt. Ezt alátámasztja az általam kutatott utódlista is, hiszen a 17. század vége felé az őrök listáján 40 név szerepel.

E vizsgálat során különböző törvénysértésekre is fény derült. Az egyik ilyen az volt, hogy a Tower őrei kinevezésüket és állásukat eladják – s ez igen jövedelmező üzletnek bizonyult. Bevett gyakorlat volt tehát a 17. és valószínűleg már a 16. században is, hogy e posztot és kinevezést meg lehetett vásárolni.[50] A *Yeoman Warder*ek levéltárában lévő utódlistán a 17. századtól külön jelölték, hogy az adott őr meghalt-e, vagy pedig eladta

46 Harrison: i. m. 30–92.
47 Abbot: i. m. 11.
48 Paget: i. m. 28.
49 Abbot: i. m. 11.
50 Paget: i. m. 28.

a posztját még a halála előtt. Eleinte a várkapitány kereskedett ezzel, ő adhatta el a posztot, ezért az a gyakorlat terjedt el, hogy idősebb férfiakat vettek fel és kezdtek el foglalkoztatni, mivel őket nem kellett olyan hosszú ideig alkalmazni, mint egy fiatalabbat, s így még több pénz üthette a hadnagy markát. Ezt a gyakorlatot egy 1688 júliusában II. Jakab által kiadott királyi rendelet szüntette meg. *„No officer of the Tower shall henceforth presume to sell the said office or receive any gratuity for the appointment of a Yeoman Warder or admit any person onto that office, but such as shall be first approved of by His Majesty"*[51] („Ezentúl a Tower egyetlen hivatalnoka sem adhatja el az említett posztot, vagy kaphat díjat egy *Yeoman Warder* kinevezéséért, vagy vehet fel bárkit erre a posztra, hacsak nem Őfelsége engedélyezte azt elsőként"). Innentől kezdve a kilépő őr helyébe került, az uralkodó által elfogadott és felvett új őr fizetett a posztért annak, akitől e tisztséget átvette. Tehát nem a főhadnagynak fizetett, hanem az elődjének, ha pedig valaki *Yeoman Warder*ként halt meg, az állásért fizetendő összeg, 250 guineas (ma ez 66 150 angol fontnak felelne meg, ami közel 27 millió forint) a várkapitányt gazdagította, így az idős őröknek érdekében állt, ha még haláluk előtt eladták posztjukat, és a pénzt ők tartották meg, nem a várkapitány. Innen ered az a mondás, melyet az őrök mind a mai napig használnak: *„Yeoman Warder, may you never die a Yeoman Warder!"*[52] („Yeoman Warder, soha ne halj meg Yeoman Warderként!"). Az állásért fizetendő összegen kívül egyéb kiadása is akadt az újoncnak. 21 font illette a várkapitányt, 6 font 30 penny a várkapitány titkárát, s további 5 font 25 penny a többi őrt. Az 1688-as rendelet eredményeként az állomány fiatalabb lett, ez azonban nem jelentette azt, hogy a rátermettségük is megfelelő lett volna – a 17. és 18. században sokkal több fogvatartottnak sikerült megszöknie, mint valaha. A posztokért való díj fizetése egészen a 19. századig folytatódott.[53]

A másik törvénysértés, melyre fény derült, hogy az őrök a Tower területén lévő lakrészüket civileknek adták ki, míg ők máshol éltek. Emellett pedig sokan másodállást is vállaltak. Lord Dartmouth azt javasolta a királynak, hogy a *Yeoman Warderek* számát 40-ről 24-re kell leredukálni, ugyanis ekkoriban 24 lakhely volt fenntartva az őrök számára a Tower falain belül. A király ezt a javaslatot elfogadta és ezzel a pozíció megvásárolhatóságán kívül minden más problémát sikerült orvosolniuk.[54]

A 17. század során 711 rabot őriztek a Towerben, ezek közül nyolcvanhármat végeztek ki, négyszáznegyvenet szabadon bocsátottak, harminc személy fogvatartás közben hunyt el, húsz főt száműztek, tizenkilencen

51 Abbot: i. m. 21.
52 Paget: i. m. 28.
53 Abbot: i. m. 21–23.
54 Paget: i. m. 28.

megszöktek, hárman öngyilkoságot követtek el, hármat meggyilkoltak és száztizenhárom bebörtönzött sorsa nem ismert. A Tower létezése óta összesen harmincöten szöktek meg, ebből tizenkilencen a 17. században, tehát többen, mint az összes többi évszázadban összesen. Ezen adatok mentén a fogvatartottak listája alátámasztja a fenti állítást, mely szerint az állomány fiatalítása nem jelentett egyet a rátermettség növekedésével. A fogvatartottak között volt Guy Fawkes (merényletet tervezett I. Jakab angol király ellen), Stuart Arabella (hercegnő, VI. Jakad unokatestvére) és Talbot Mária (Shrewsbury grófnője).

A 18. században 129 fogvatartottja volt az erődítménynek, ebből csupán tizennégyet végeztek ki, kilencvennyolcat szabadon engedtek, egyet száműztek, ketten megszöktek, ketten fogva tartás közben haltak meg, és tizenkettő fő sorsa nem ismert.[55]

***

A történet a folyóirat következő számában folytatódik.

[55] Harrison: i. m. 166-181.